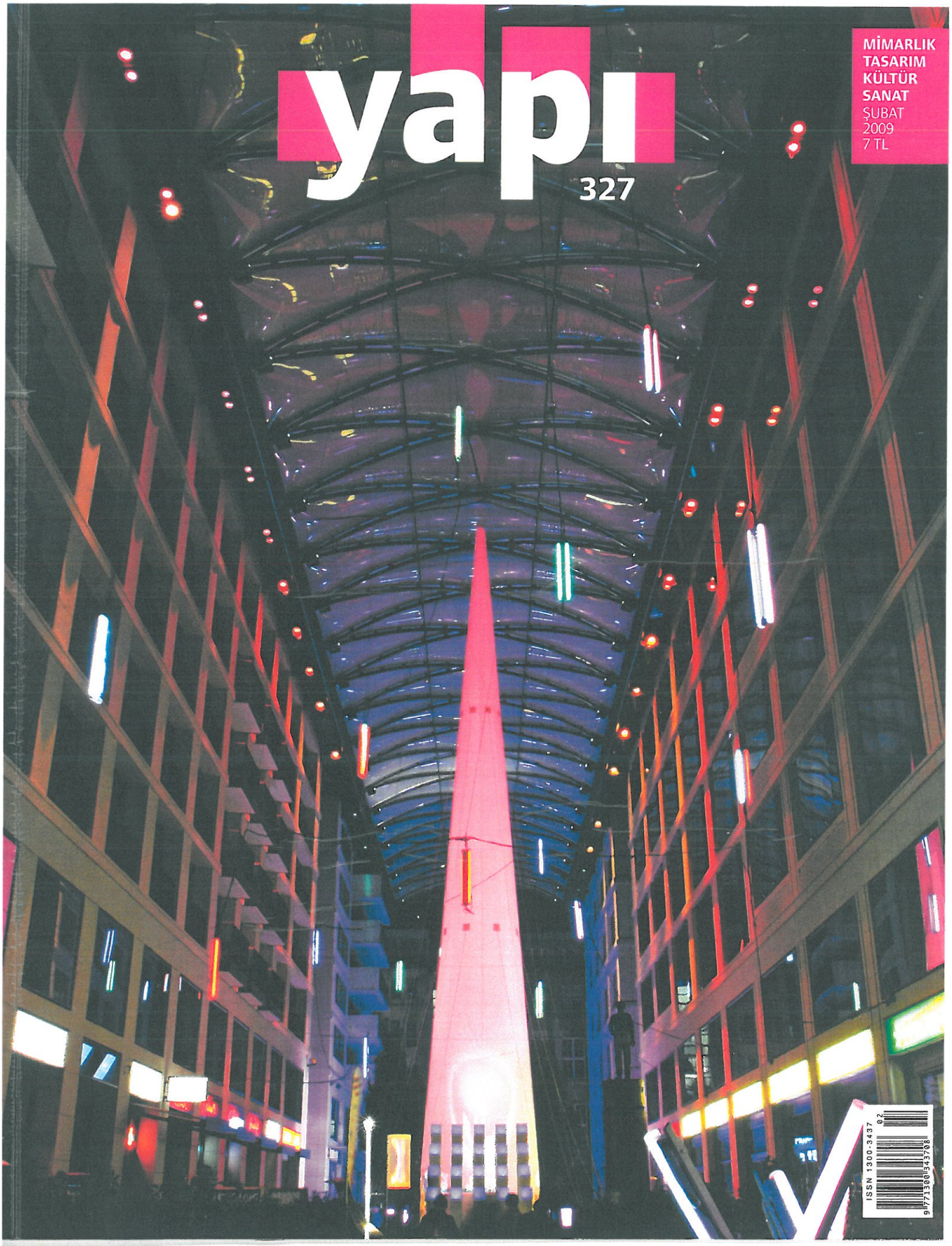
yapı

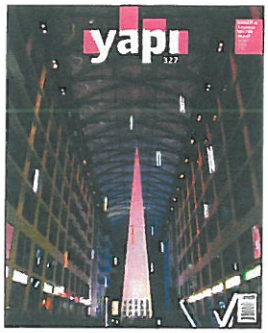
327

MİMARLIK
TASARIM
KÜLTÜR
SANAT

ŞUBAT
2009
7 TL

ISSN 1300-3437

İçindekiler

YAPI **327** ŞUBAT *FEBRUARY* 2009
AYLIK MİMARLIK TASARIM KÜLTÜR SANAT DERGİSİ
MONTHLY ARCHITECTURE DESIGN CULTURE AND ART MAGAZINE

Kuruluşu Founded 1973

İMTİYAZ SAHİBİ VE
GENEL YAYIN YÖNETMENİ EDITOR-IN-CHIEF
Doğan Hasol

YAZI KURULU EDITORIAL BOARD
Doğan Hasol
Prof. Dr. Bülent Özer

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ MANAGING EDITOR
Yasemin Keskin Enginöz

YAZI İŞLERİ MÜDÜR YARDIMCISI ASSOCIATE EDITOR
Burçin Yılmaz

GRAFİK TASARIM GRAPHIC DESIGN
Emre Çıkınoğlu, BEK

GRAFİK UYGULAMA REALIZATION
Aslıhan Dokurlar, Kenan Öztürk

BASKI SORUMLUSU PRINTING MANAGER
Kemal Kara

REKLAM YÖNETİCİSİ ADVERTISEMENT MANAGER
Derviş Yıldız

REKLAM SATIŞ ADVERTISEMENT
Cihat Er, Özlem Özdamar,
Teoman Coşkun, Bahadır Erkmen

İNGİLİZCE DANIŞMANI ENGLISH CONSULTANCY
Dayna Tümer

BASKI VE RENK AYRIMI PRINT AND COLOR SEPARATION
OFSET YAPIMEVİ
Şair Sokak No: 4 Kâğıthane 34410 İstanbul Tel: 0212 295 86 01

BASKI TARİHİ PRINT DATE
27 Ocak 2009

DAĞITIM DISTRIBUTION
Doğan Dağıtım

YAYIN TÜRÜ
Yaygın, Süreli

SAYISI SINGLE COPY
7 TL (KDV Dahil)

ABONMAN ANNUAL SUBSCRIPTION RATE
12 sayı: 77 TL (KDV Dahil)
Öğrencilere: 64 TL (KDV Dahil)
Dış Ülkeler (To Abroad): US $ 125.-

POSTA ÇEKİ HESABI POSTAL CHEQUE ACCOUNT
33454.5

ABONELER VE DAĞITIM SERVİSİ
SUBSCRIPTION AND CIRCULATION SERVICE
Hafize Ergün (0212) 266 70 70/445

YAZI VE YÖNETİM BÜROSU
EDITORIAL AND ADMINISTRATIVE OFFICE
Fulya Mah. Yeşilçimen Sok. No: 12/430
(Polat Kulesi yanı) 34394 Şişli/İSTANBUL
Tel: (0212) 266 70 70 **Faks: (0212) 266 74 66**
yapiyayin@yem.net **www.yapidergisi.com**

Yayımlanan yazılardaki düşünceler yazarlarına ait olup YAPI Dergisi'ni bağlamaz. Reklamlar reklam verenin sorumluluğundadır. YAPI Dergisi reklamlarda verilen bilgilerden dolayı sorumlu tutulamaz. Kaynak gösterilerek yazılardan alıntı yapılabilir.

ISSN 1300-3437

KAPAK COVER
Radisson SAS, Berlin

Görüş-Tartışma 20

- Büyük Buhran ve konut yatırımları
- Okmeydanı'nda "Hürriyet Şehitleri"nin kemikleri sızlıyor..!
- Divan Oteli, anılar...

Haberler 14

- Bir depremde Marmara'daki 100 binadan 65'i yıkılacak
- 2-B arazileri için satış ve TOKİ'ye devir yolu açıldı
- "Bedava kömür kirliliği" Fransız basınında
- Valide Sultan Külliyesi sanat eğitimine kapılarını açıyor
- "Fatih" vapuru hizmete girdi
- Kengo Kuma Konferansı: "Anti Object-Nesneye Karşı"
- YEM Fulya Kitabevi yenilendi: yeni mekân, yeni kitaplar
- Hüseyin Çağlayan Tasarım Müzesi'nde

Basından 20

- Umutlanabilir miyiz?
- TEKEL'in şimdi de müzesi yağmalandı!
- Hoşgeldin ama niye eli boş geldin 2009

Büyüteç 22

- Denizde, Müzede, Karada...

İki Konu 24

- Sınırlar koyan değil ilişkiler kuran SANAA
- Binalarda enerji performansı yönetmeliği/ yeni zorunluluklar

Ürünler-Yenilikler 26

- Home Life'dan "Marilyn" ve "Audrey" sandalyeleri
- Yeni anahtar ve priz serisi: "Zena"
- Schneider Electric'den "Unica Plus" serisi

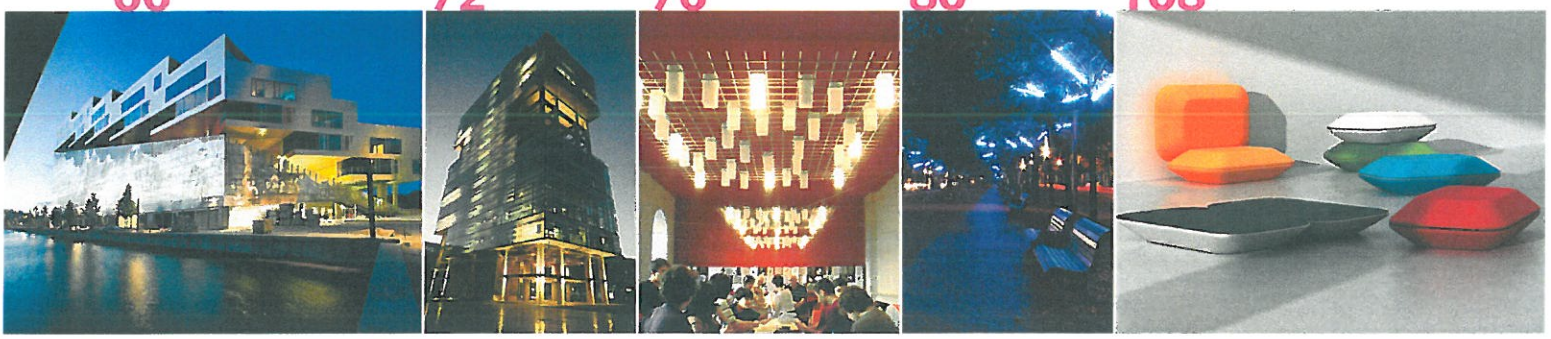
Semih Poroy'dan 30

Sanat 32

- Yılmaz Zenger'den "Two Faces of....."
- Metafor(m)
- Milli Reasürans'ta "Kuşaklararası Geçişler"

Yayınlar 34

- Efes Oteli/Grand Efes
- Yüksek Yoğunluklu Konutlar Büyük Şehirlerdeki Yeni Konut Eğilimleri
- Güzel Sanatlar Akademisi'nde Yabancı Hocalar

Yine Belediye Başkanı Andı (!) 42

Doğan Hasol
Şimdi aradan bir beş yıl daha geçmiş bulunuyor. Geçen süre içinde ant metninde değinilen konularda olumlu gelişmeler olmadı; buna karşılık pek çok belediye başkanı tutarsız, kuşku, hattâ şaibe dolu etkinlik ve uygulamalarıyla gündeme geldiler.

Toplu Konutta "Demokratikleştirme" Arayışı 44

Can Taşkent
Yazıda "bahçekent"ten "anıtsal süperbloklar"a kadar toplu konuta yüklenen manifestal anlamlar gözden geçiriliyor.

Mimarlıkta Tasarımı Bilimselleştirme 50

Özge Kandemir

Prestige Alışveriş Merkezi 54

MİMARİ TASARIM: **uras+dilekci architects**
Emir Uras, Durmuş Dilekçi
Prestige Alışveriş Merkezi, formuyla kendini betimleyen, insana algılanabilir bir konsept üzerine geliştirildiğini hissettiren, temanın yalnızca yapının mimarisi olduğunu gösteren ve az malzeme ile ilüzyon yaratılarak mekânsal hazzı artıran bir yapıdır.

İpekyol Tekstil Fabrikası 60

MİMARİ TASARIM: **EAA-Emre Arolat Architects**
Yüzey dilinin farklılaşması ile görsel olarak üretim yapısından kopartılan idari bölümün, bu projede üretim ile daha doğrudan ilişkilendirilmesiyle, farklı parçalar yerine bir büyük kitle oluştu.

Dağ Evleri 66

MİMARİ TASARIM: **BIG Aps**
Barselona'da yapılan Dünya Mimarlık Festivali'nde Konut/Barınma kategorisinde birinci seçilen "The Mountain Dwellings" projesinde teraslı konutlardan bir yamaç oluşturuluyor.

Duoc Corporate Büro Binası 72

MİMARİ TASARIM: **Sabbagh Arquitectos**
Sabbagh Arquitectos'un tasarımını yaptığı Santiago, Şili'deki Duoc Corporate Binası, Barselona'da yapılan Dünya Mimarlık Festivali'nde Büro Binaları kategorisinde birinci seçildi.

Galatasaray Lisesi Öğrenci Kantini 76

MİMARİ TASARIM: **Has Mimarlık**
Proje kapsamında, büyük bir dikdörtgen salon halindeki ana mekânla, ona bitişik, küçük bir mekânda bulunan mevcut mutfağın yeniden düzenlenmesi söz konusuydu. Mutfağın önünde, servis için bir satış bankosu oluşturulacaktı.

Karanlıkta Aydınlanan Şehir: Berlin 80

Arda Karasu

Buca "All Saints" İngiliz Protestan Kilisesi Üzerine Bir İnceleme 86

Mine Tanaç, Ferhat Hacıalibeyoğlu

Tasarım Eğitiminde Temel Tasarımın Yeri 92

Ayça Araz Ustaömeroğlu, Erkan Aydıntan, Emre Engin
Karadeniz Teknik Üniversitesi İçmimarlık Bölümü'nde 1. sınıf, 2. yarıyılda yer alan temel tasarım dersinin, öğrenciye tasarlama yeteneğinin kazandırılması konusunda ne tür katkılar sağladığı ve değerlendirme yöntemleri irdeleniyor.

Yeni Yangın Yönetmeliği'nde Yapı Malzemelerinin Yanıcılık Sınıflarının Değerlendirilmesi 98

Nuri Serteser

Bir Oyuncak Tasarımcısının Tutkusu, Klasik Otomobiller 102

Sinan Özgen

888 "Design For Home" 108

Burçin Yılmaz
Aziz Sarıyer, bilgelik ve sadelik ile bütünleşen geometrik dili; Aykut Erol, şaşırtıcı, neşeli ve net tasarımları; Defne Koz ise ince düşünülmüş ayrıntıları ve konforu ön planda tutan üslubu ile 888'e yaşam veriyor.

Desen Tutkunu İmren Erşen 112

Önder Şenyapılı
Erşen, resmetmekten çok çizmek ile uğraşır. Onun için çizmek, öğrenmektir. Çizdikçe, nesnesi sadeleşir. Çizdiklerinden biri istediği gibi olur. İstediği gibi olanı seçer.

BU SAYIDAKİ REKLAMLAR DİZİNİ

- Aspen Yapı ve Zemin Sistemleri San. ve Tic. A.Ş. 3
- Ege Profil Tic. ve San. A.Ş. 25
- İleri Kalıpçılık Makina Elektrik San. ve Tic. Ltd. Şti. 1
- Mare Müh. Müşavirlik Taah. Tic. A.Ş. 17
- Ode Yalıtım Sanayi ve Ticaret A.Ş. 35
- Sapa Yapı Sistem San. ve Tic. A.Ş. 37
- Schindler Türkeli Asansör Sanayi A.Ş. 2
- Schüco İstanbul Uluslararası İnş. Tic. Ltd. Şti. 11
- Seramiksan Turgutlu Seramik San. ve Tic. A.Ş. Arka Kapak
- Tüyap Bursa Fuarcılık 107
- Tüyap Tüm Fuarcılık Yapım A.Ş. 85, 111
- Viko Elektrik ve Elektronik End. San. ve Tic. A.Ş. Ön Kapak İçi
- Vitra Karo San. Tic. A.Ş. 27
- Yapı-Endüstri Merkezi 29, 31, 41, 49, 97, 116, Arka Kapak İçi

Buca "All Saints" İngiliz Protestan Kilisesi Üzerine Bir İnceleme

Study of All Saints Anglican Church in Buca, Izmir

ENGLISH SUMMARY ON PAGE 91

MİNE TANAÇ
FERHAT HACIALİBEYOĞLU*

Fotoğraflar: Mine Tanaç Arşivi

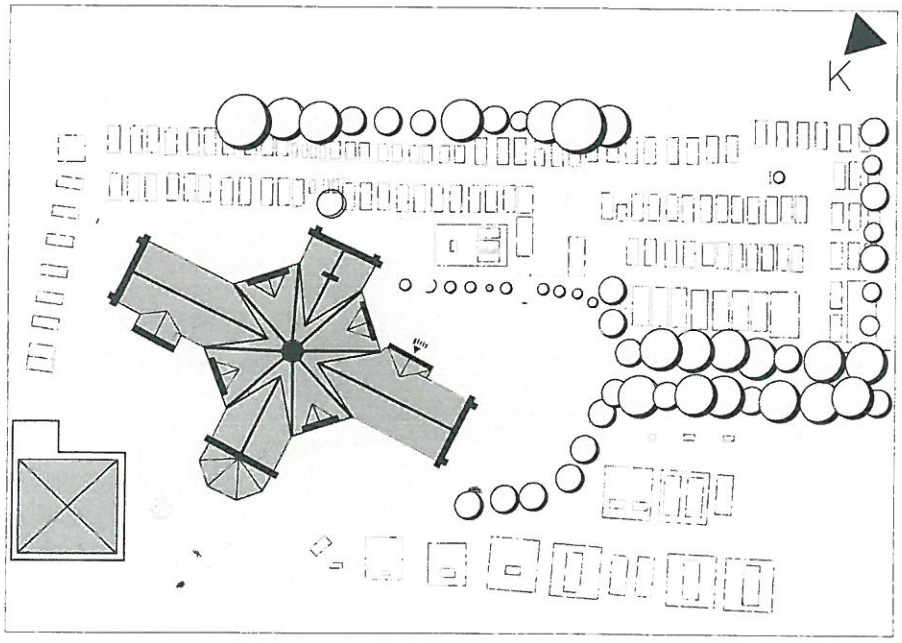
» 17. yy'dan başlayarak dışa dönük ticaretin yoğunlaştığı önemli bir liman şehri olan İzmir, değişik etnik grupların çekim noktası haline dönüşmüştür. Bu değişik etnik grupları oluşturan Türkler, Rumlar, Yahudiler, Ermeniler ve Avrupalı tüccarların oluşturduğu Levantenler, kendi yaşam biçimlerinin örgütlediği konutlarda yaşamlarını sürdürürken, her cemaat kendi inanış biçimini temsil eden dini yapılar ile kenti bezemiştir.

Protestan-Anglikan cemaati de dışa dönük ticaret ağında yer alan İngilizlerin örgütlemiş olduğu kilise yapılarını kente eklemlendirmiştir. Bu yapılardan en önemlisi Alsancak'ta konumlanan, Saint John Evangelist Kilisesi'dir. Öteki yapılar ise, Buca'da yer alan All Saints İngiliz Protestan Kilisesi ve Bornova'daki Saint Mary Magdalena Kilisesi olmuştur.

19. yy'a bakıldığında, Buca yerleşmesi, Rumlar, Yahudiler, Türkler ve İngiliz, Fransız, İtalyan, Hollanda asıllı Levantenlerin bir arada yaşadığı İzmir'in çeperinde konumlanan bir banliyö kentidir. George King Forbes, Gout, Prenses Borghese, Dr. Aliberti, De Jongh, Dimostanis Baltacı gibi önemli kişi ve ailelerin malikâneleri, bu yaşantının sivil mimarlık izleriyken, söz konusu cemaatler, kent içerisinde önemli dini yapılar da oluşturmuşlardır.

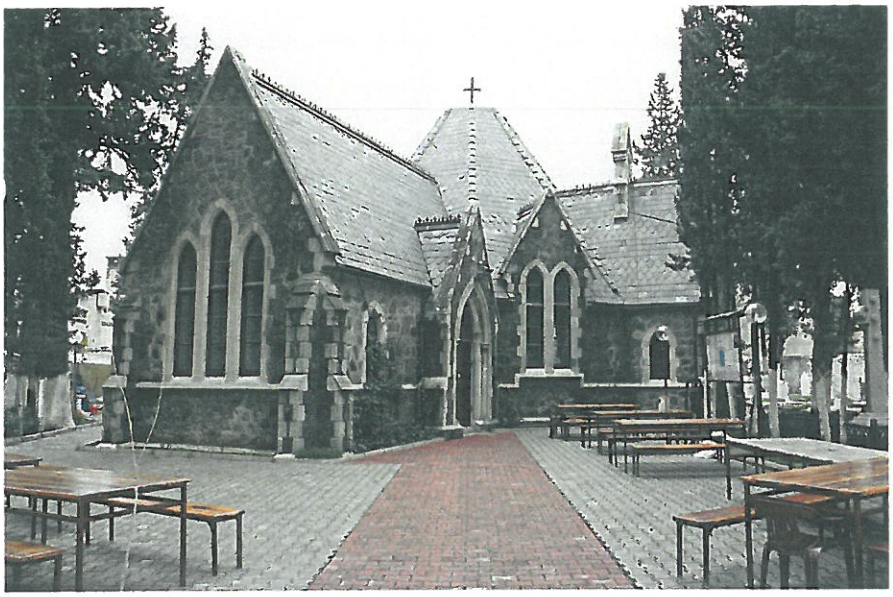
All Saints İngiliz Protestan Kilisesi de bu anlamda, Buca'da yaşamış İngiliz Levantenlerin inanç biçimlerinin temsil edildiği bir yapı olarak inşa edilmiş ve özgünlüğünü büyük ölçüde koruyarak günümüze gelmiş bir dini yapıdır.

Vaziyet Planı
Site Plan

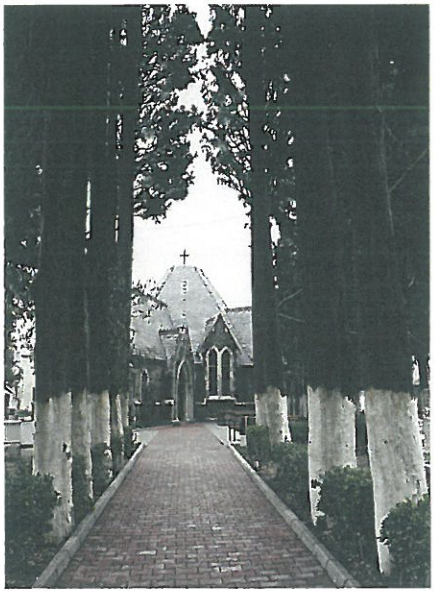

Çalışmanın Kapsamı

Söz konusu yapı; Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, 2008 yılı yaz dönemi rölöve stajı kapsamında, Öğr. Gör. Dr. Mine Tanaç, Arş. Gör. Ferhat Hacıalibeyoğlu başkanlığında, Göktuğ Aygün, Pınar Çetin, Hasan Salt, Aysel Balkı, Naciye Gündüz, Gülay Koç, Emre Sarıçelik, Gülen Yıldız, Alper Anaklı, Ahmet Aslanboğa, Ceren Duman, İpek Erdi, Hasan Kartal, Nurullah Öğütlü, Cihan Sevindik,

Giriş cephesi. Entry façade.

Kilise yapısının kavak ağaçları arasından görünüşü. View of the church amongst poplar trees.

İbrahim Türkan, Gökhan Yücel, Mesut Seçgin, Zeynep Canan Aksu, Rukiye Çalış, Nurullah Kaya, Sara Özçaycı ve Cennet Yeşiltepe'den oluşan öğrenci grubu ile belgelenmiştir.

Çalışma kapsamında, kilise yapısının rölövesi alınmış ve yapının 1/100 (bahçesi, ağaçlar ve mezarların yerleri), 1/50 (planlar-kesitler-cepheler) ve 1/20,1/10,1/5 ölçekli (pencereler, kapılar, bezemeler, org, yazıt, vb. ayrıntılar) rölöve çizimleri yapılmıştır.

Kilise Yapısının Tarihçesi

Kilise Binası 1834 yılında Protestan Anglikan Kilisesi olarak hizmete açılmıştır. Yapıldığı tarihte, "küçük bir köy kilisesi- şapel" olarak yapılanmıştır, 1865 yılında Osmanlı padişahı Abdülaziz Han'ın fermanı ile kilise binası yenilenmiştir. Bugünkü halini o dönemde almıştır. Yapı, inşa edildiği dönemde bitişiğinde yer alan iç avlulu geniş dikdörtgen planlı ve günümüzde Kız Yetiştirme Yurdu olarak kullanılan Ruhban Okulu karşısında konumlanan Papaz Evi ve çevresinde yer alan Protestan Mezarlığı ile bir bütündür.

Bu kullanım biçimi 1961 yılına kadar sürmüştür. Yapı, Protestan cemaatine hizmet veren bir kiliseyken, bu tarihten sonra kilise ve müştemilatı Buca Belediyesi'ne devredilmiştir. Kilise binası 2001 yılına kadar vergi dairesi, nikâh dairesi ve kültür merkezi gibi değişik işlevlerle kullanılmıştır. 2001 yılında Türk Protestan cemaati ibadet mekânı gereksinimlerini belirterek, resmi makamlardan aldığı izinle kiliseyi yeniden özgün işlevine dönüştürmüştür.

Vergi dairesi, nikâh dairesi ve kültür merkezi işlevleriyle kullanıldığı dönemlerde, kilise yapısının iç mekânında bulunan bezemeleri, özgün vaftiz havuzu, özgün aydınlatma elemanları, seksen yıllık org ve yapının özgün ahşap çatısı zarar görmüştür. 2001 yılında yeniden cemaatine geri verilen yapının özgün orgunun parçalandığı ve parçalarının bahçeye atıldığı, kültür merkezi ve nikâh dairesi işlevi için gerekli otopark alanının açılması amacıyla bahçesinde konumlanan ve en az kilise yapısı kadar özgün ve değerli olan, İzmir'in bir döneminin yaşantısının izlerini barındıran Protestan mezarlarının bir bölümünün yok edildiği saptanmıştır. Yok edilen mezarların yerine parke taşı kaplanmış ve küçük bir otopark alanı elde edilmiştir. Bu alan günümüzde de vardır ve hâlâ otopark alanı olarak kullanılmaktadır.

Olumsuz uygulamaların düzeltilebilmesi için cemaat, 2001 yılında yapıların onarımına başlamış, bu çalışmalar 2004 yılında sonlanmıştır. Yapının onarılması için, Almanya'dan gönüllü çalışan bir ekip gelmiş; bu ekip bahçede parçalanmış olarak duran kilisenin özgün orgunu, iç mekândaki bezemeleri ve kilisenin çatısını onarmıştır. Onarım çalışmaları sırasında, yapının kültür merkezi olarak kullanıldığı dönemde yok edilen özgün vaftiz havuzunun yerine yenisi inşa edilmiştir. Sonuçta yapı özgün işlevine kavuşturulmuştur.

All Saints İngiliz Protestan Kilisesi, günümüzde Protestan Baptist Kilisesi adı altında, dini işlevini sürdürmektedir. Pazar günleri, pazar ayinleri ve haftanın belirli günleri dua okumaları etkinlikleri ile İzmir Protestan cemaatine hizmet vermektedir. Bu anlamda özgün işlevine dönüştürülmesinin devamında tarihi ve kültürel mirasın yaşatılarak korunması söylemine örnek oluşturacak bir uygulamadır.

Kilise Yapısının Mimari Özellikleri

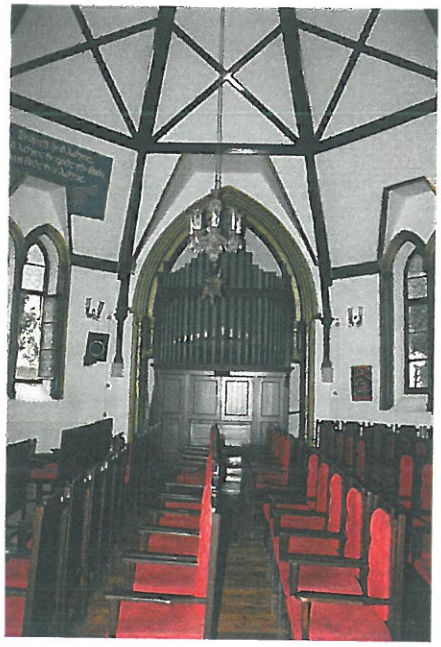
Neogotik tarzda inşa edilmiş kilise yapısı, Erdem Caddesi üzerinde, tahrip olmuş bir tarihi konut dokusunun çevrelediği büyük bir bahçe içerisinde konumlanmaktadır. Bahçesinde yer alan anıtsal kavak ağaçlarının sınırlandırdığı bir aks, gelenleri girişten kilise binasına yönlendirmektedir.

Kilise orgu.
Church organ.

Batı kolundan doğu koluna bakış.
View from the nave to the apse.

Kuzey koldan ibadet mekânına ve orga bakış.
View of the nave and organ from the north transept.

Forbes'in mezar taşı.
Forbes' gravestone.

Bu görkemli görünüm, kavak ağaçlarının aralarından görünen ve söz konusu aksın sağında ve solundaki, tarihleri 19. yy'a dayanan değişik nitelikte bezemeleri olan mezar taşları ile daha da etkileyici bir hal almaktadır. Bu mezar taşları, 19. yy'da Buca'da yaşamış Protestan Levantenlerine ait olup, içlerinde en etkileyici ve özgün mezar taşı George King Forbes'e ait olanıdır. Kilise bahçesinde 150 kadar mezar bulunmaktadır.

Yapı, "Yunan Haçı" biçiminde bir plan şemasıyla kurgulanmıştır. Protestan inancının temeli olan, "Tanrı'nın her yerde yaşamın merkezinde" olduğuna ilişkin inanç biçiminin örgütlediği merkezi bir plan şeması vardır. Merkez sekizgen bir mekân olup, üzeri kesik bir sekizgen koni ile vurgulanmıştır. Ana ibadet mekânı sekizgen koninin altında konumlanan hacimdir. Yunan haçının dört dikdörtgen kolu, değişik işlevlerle düzenlenmiştir. Yapının doğu ve batı kolları, güney ve kuzey kollarına göre daha uzundur.

Batı kolu, giriş mekânıdır. Girişin vurgulanması için, batı kolunu oluşturan dikdörtgen mekânın güney cephesine (dikdörtgen hacmin uzun koluna), bir giriş hacmi takılmıştır. Bu hacim, iki kanatlı ahşap kapı ile batı kolundan ayrıştırılmıştır. Güney cephesinde oluşturulmuş, üçgen alınlıklı, sivri kemerlerin küfeki taşından yapılmış ince taş sütunlara bastığı yüzey ile dışa taşırılmış, üçüncü boyutta vurgulanmıştır. Giriş yüzeyinde, çift kanatlı ahşap kapı içeri çekilerek belirtilmiştir. Ahşap kanatlar, kestane ağacından olup üzerlerinde demir geometrik desenli bezemeler yer almaktadır. Kapının tokmakları da yine demirden olup özgündür.

İbadet mekânına batı kolundan, güney cephesinden girilir. Yan yüzeyden içeri girildiğinde, apsit ve dua mekânı ikincil olarak algılanmaktadır. Girişte ilk algılanan, kilisenin duvarına alçıdan mermer taklidiyle yapılmış olan yazıttır. Bu yazıtta, kilisenin kuruluşu ile ilgili olan metin, üçgen alınlıklı, sütunlu bir tapınak cephesi görünümlü pano içerisine yazılmıştır. Bu yazıt özgündür.

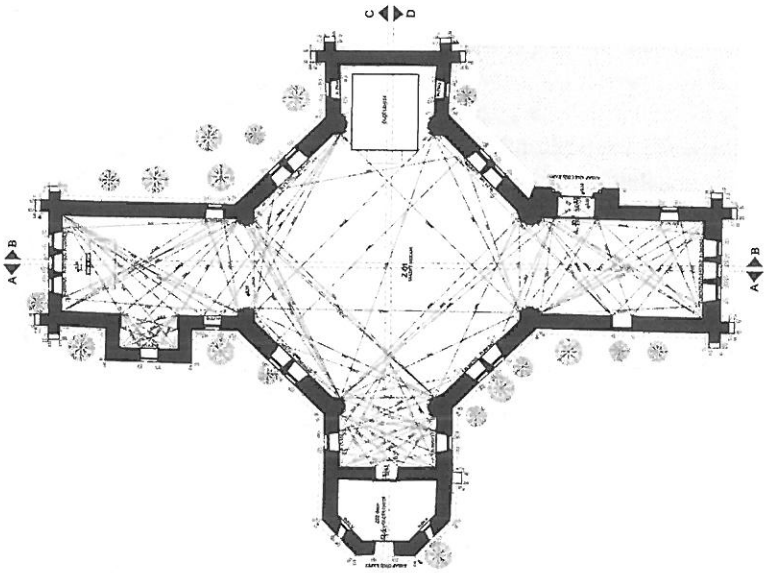
Doğu kolunda, vaftiz havuzu ve mermer "haç" konumlanmaktadır. Döşemesi bir basamak yükseltilerek, ana mekândan ayrıştırılmıştır. Söz konusu mekân apsit olarak çalışmaktadır. Önemli bir Vaftiz Kilisesi olan yapının vaftiz havuzu özgün olmayıp, 2001 yılında geçirdiği onarımlar sırasında özgün yerinde yeniden inşa edilmiştir.

Güney kolda, yüksekliği 5 metre olan 80 yıllık bir org yer almaktadır. Org söz konusu mekânı bütünüyle kaplamaktadır. Kuzey koldaki hacimse ikiye bölünmüştür. Ahşap tek kanatlı bir kapı ile ayrılan ikinci mekân, tek kat yüksekliğinde olup, günümüzde depo olarak kullanılmaktadır ve bahçeye ahşap bir kapıyla açılmaktadır.
Bu mekân aslında rahip odası olarak da kullanılmıştır (1). Tek kat yüksekliğinde olan bu hacim beşgen bir mekân olup, çatısı da farklılaştırılmıştır. Yapıldığı dönemde, yapıya bahçeden girişi sağlayan ikincil bir giriş mekânı olarak düzenlenmiş bir hacim olduğu da düşünülmektedir. Ruhban Okulu'nun konumu düşünüldüğünde, kilisenin inşa edildiği dönemlerde, günümüzde depo olarak kullanılan bu girişin belki de Ruhban Okulu ile ilişkili bir ikincil giriş olduğu da söylenebilir. Doğrudan ibadet hacmine yönlenmesi, gerek ikinci boyutta gerekse üçüncü boyutta mekânsal anlamda vurgulanması ile giriş mekânı niteliği taşıması bu düşünceleri güçlendiren olgulardır.

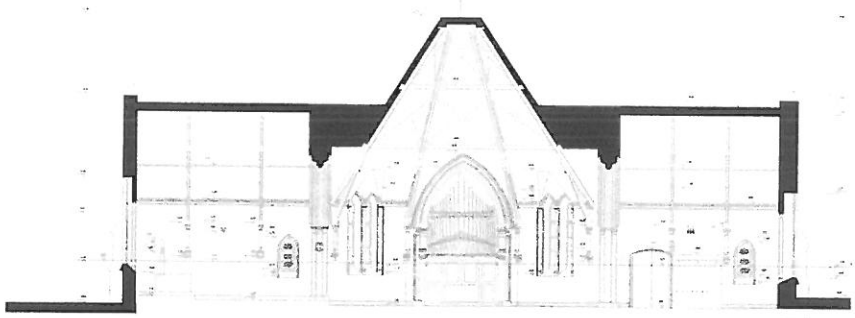
Merkezdeki sekizgen mekân, ana ibadet mekânı olup, bu mekânı yan kollardan ayıran mimari elemanlar dört sivri kemerdir. Bu kemerler alçıdan geometrik biçimlerle bezenmiş plastırlarla zenginleştirilmiş ve altın rengine boyanmış olup, beyaz duvar yüzeyleri içerisinde vurgulanmıştır. Söz konusu sekizgen mekânın üzerini örten sekizgen kesik koni de ibadet alanını öteki mekânlardan farklılaştırır ve baskın kılar.

İç mekân son derece sakindir. Bütün duvar yüzeyleri beyaza boyanmıştır. Bu durağanlığı, yapının asma çatısının kestane ağacından yapılmış makas elemanları dengelemektedir. Sekizgen ibadet mekânını, dört koldan ayıran sivri kemerlerin altın rengi, iç mekânı aydınlatan camların vitrayları ve merkezi mekânın üst örtüsünü oluşturan kesik koninin tavan bezemesi, iç mekânı renklendiren unsurlardır.

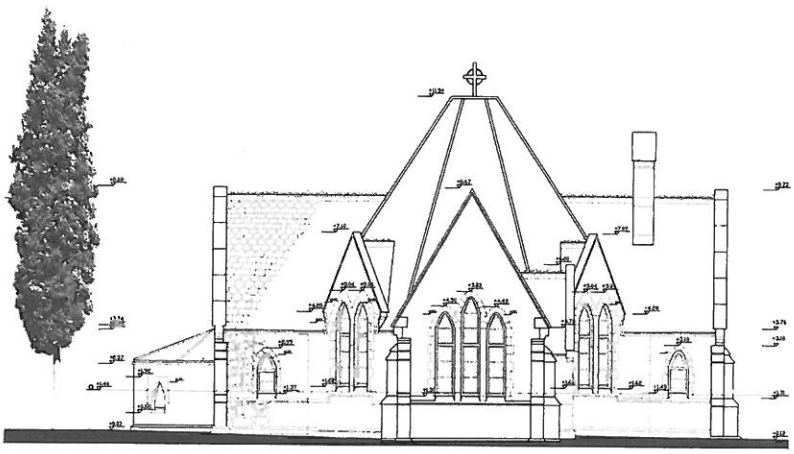
Yapının iç mekânını aydınlatan pencere yüzeylerinde renkli vitraylar bulunmaktadır. Doğu-batı ekseni boyunca üç modülden oluşan, ortada konumlanan sivri kemer modülünün, iki yanındaki modüllere kıyasla kot olarak yükseltildiği yapıda, 4 metre yüksekliğindeki, ahşap doğramalı pencere yüzeylerini kaplayan vitraylar birbirlerinden farklı geometrik desenlerdedir. Söz konusu vitraylar yapının özgün vitrayları değildir. Özgün vitraylar 1961 yılında, yapının Buca Belediyesi'ne devri sırasında sökülüp, Alsancak Saint John Evangelist Kilisesi'ne götürülmüş ve orada kullanılmıştır (2). Sekizgen ana ibadet mekânının dört yüzeyinde de yine sivri kemer biçiminde ahşap doğramalı

Kilise Planı Church Plan

Kesit Section

Batı Cephesi West Façade

fakat doğu-batı aksında konumlanan pencerelerden modül sayısı olarak farklılaşan ve batı cephesinde kullanılan geometrik bezeme motifli vitraylı pencereler bulunmaktadır. Bu pencereler birbirleri ile aynı yükseklikte biten iki modülden oluşmaktadır. Her modül başlangıcında ve bitişinde yer alan ve iç mekânda düşeylik vurgusunu artırmak amaçlı alçıdan mermer görünümlü üretilmiş sütunlar ile birbirlerinden ayrıştırılmıştır.

Yapı, klasik bir İngiliz kilisesi yapısıdır. İngiltere'de de benzer nitelikteki yapılara sıklıkla rastlanmaktadır. Sivri çatısı, gri taş çatı örtüsü, sivri kemerli pencereleri, pencerelerinin yüzeylerini kaplayan renkli vitrayları, merkezde konumlanan sekizgen kesik konisi ve koninin bitim noktasında konumlanan demir haç yapının cephelerinin baskın öğeleridir. Yapının bütün cepheleri yeşil renkli taş ile kaplıdır. Cephe yüzeylerinde taş doku mozaik örgü biçimindedir. Yapının cephe bitişlerinde kesme taş örgü ile uygulanmış kararlılık duvarları konumlanmaktadır. Pencereler sivri kemerlidir. Pencerelerin çevresini küfeki taşından kesme taş söveler çevrelemektedir. Bütün cephelerde doluluk ve boşluk oranları dengeliyken, kilise orgunun bulunduğu güney kanadın cephesi dolu inşa edilmiştir. Bu cephede yapının kuruluş yılı ve adı taş söveli bir pano içerisinde yazmaktadır.

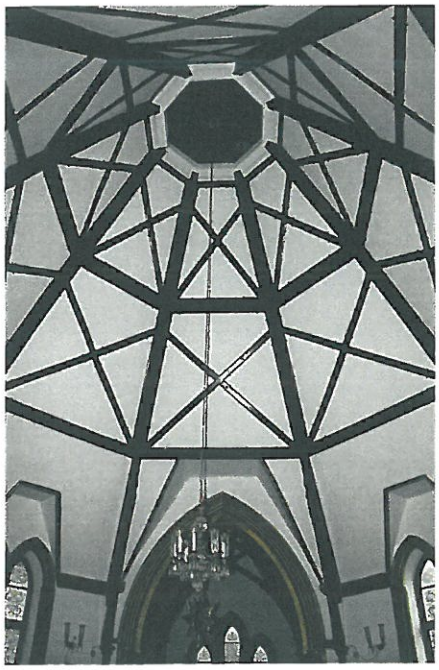
Yapı yığma sistemde inşa edilmiş olup beden duvarları taştır. Döşeme kaplaması apsit mekânı dışında kalan hacimlerde ahşap rabıta olarak inşa edilmiş, apsit mekânı mermer kaplanmıştır. Yapının çatısı sivri kırma çatı olup, asma çatısının kestane ağacından üretilen makaslarının iç mekânda görülmesini sağlayacak biçimde düzenlenmiştir. İç mekânda alçıdan bezemeler uygulanmış, alçı bezemeler yer yer altın rengine boyanmış yer yer ise mermer taklidi uygulamalara yer verilmiştir. Çatının kaplaması özgün gri renkli taş plaklardır. Söz konusu bu taş plakların yenilenenleri Almanya'dan başka bir kilise yapısından getirilmiştir.

Yapının bahçesinde 2006 yılında inşa edilmiş olan iki katlı betonarme bir ek bina bulunmaktadır. Bu ek binanın alt katı büro, toplantı mekânı, mutfak ve ıslak hacimleri içermektedir. Üst kat kilise görevlilerinin yaşama mekânı olarak işlevlendirilmiştir.

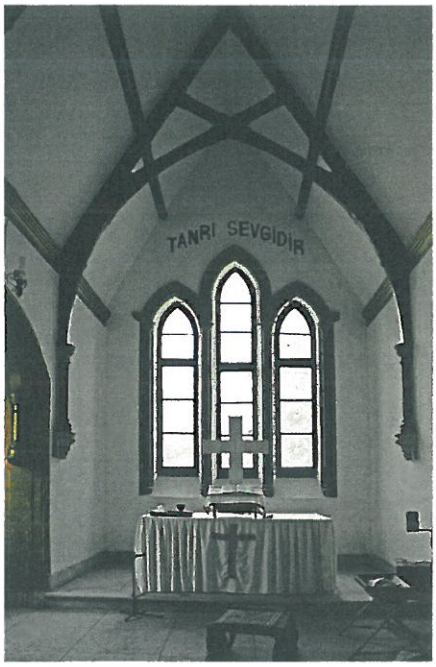
Son Söz...

Tarihi yapıların özgün işlevini kaybetmesi ya da işlevsel olarak eskimesi, binaların yeniden kullanımını gerektiren nedenlerdir (3). Özgün işlevini kaybeden ya da işlevsel olarak eskiyen yapılar terk edilip kullanılmaz hale gelir ve böylece söz konusu bu tarihi değerlerimizi kaybederiz. Tarihi yapıların günümüz yaşantısıyla uyumlu bütünleştirilmesi bu yapıların geleceğe aktarılmasında önemli bir rol oynar. Bu bağlamda da yapıların yeniden işlevlendirilerek kullanılması yapıların günümüze dolaylı olarak da geleceğe aktarılmasını sağlar (4).

Tarihi yapıların geleceğe aktarılması çalışmalarında, asıl olan söz konusu yapıların özgün işlevleri ile yaşatılmalarıdır. Yapıların mekân kurguları, biçimleniş şekilleri, mekân boyutları, mekânlarda kullanılan malzemeler ve yapıların taşıyıcı sistemleri gerçekte, yapının özgün işlevlerinin öngördükleri kurguyu tamamlamaktadır. Yapıların özgün işlevleri ile geleceğe aktarılamadıkları durumlardaysa, yapılara özgün işlevlerine paralel ya da benzer işlevler yüklenmelidir ve yeni getirilen işlev,

İbadet mekânını örten sekizgen kesik koni ve tavanı. Octagonal truncated cone and ceiling over the nave.

Apsit mekânı ve üzerini örten asma kırma çatının makasları. Apse and the trusses of the suspended hip roof over the apse.

Sivri kemer elemanlarından ayrıntı. Detail of the lancet arch elements.

Kilise bahçesinde yer alan Protestan mezarları. Protestant graves in the churchyard.

yapının özgün plan kurgusunu, cephe kurgusunu, malzeme ve strüktür özelliklerini zedelemeyici koşullar oluşturmalıdır.

Yukarıda belgeleme çalışması yapılmış olan ve incelenen yapı, geçmişte Buca yerleşiminde söz konusu Protestan cemaatinin inanç biçiminin varlığını temsil eden tek yapı olmasından dolayı çok özgün ve değeri tartışılmaz bir yapıdır. 1961-2001 yılları arasında, nikâh salonu, kültür merkezi, vergi dairesi gibi değişik işlevler ile yaşatılmaya çalışılması sürecinde, söz konusu bu değişik işlevlerin; yapının çevresinde konumlanan özgün Protestan mezarlarının bir bölümünün otopark alanı gereksinimi için yok edilmesi, yapının son derece özgün orgunun tahrip edilmesi, apsidinde konumlanan özgün vaftiz havuzunun kaldırılması, özgün çatı makaslarının, iç mekân bezemelerinin zarar görmesi, özgün kristal aydınlatmaların yok edilmesi gibi yapının özgünlüğüne verdiği zararlar yapının cemaati varken değişik işlevlerle kullanılmasının gerekliliğini sorgular niteliktedir.

2001 yılında kilise yapısının yeniden cemaatine kazandırılması sürecinden sonra yapının özüne uygun biçimiyle onarılması ve günümüzde de yaşatılarak korunur hale gelmesi, özgün işlevle yapılan onarım çalışmalarının başarısını ortaya koymaktadır.

Bu anlamda, söz konusu olumlu çalışmaların bir örnek oluşturması ve tekil anlamda korunmasının belki de bir adım daha ileri götürülerek, kilise yapısının çevresindeki tahrip olmuş tarihi doku ile bir bütün olarak korunmasının yollarının açılması sağlanmalıdır.

Notlar

1.Feyyaz Erpi; sayfa:183, 1987.
2.Feyyaz Erpi; sayfa:183, 1987.
3.Ülkü Altınoluk; sayfa:19, 1998
4.Doğan Kuban, sayfa:102, 2000.

Kaynaklar

• Altınoluk, Ü.; "Binaların Yeniden Kullanımı", YEM Yayınları, İstanbul, 1998.
• Erpi, F.; "Buca'da Konut Mimarisi (1883-1934) Bir Yüzyıl Dönemini Kapsayan Mimari Oluşumun Sosyo-Kültürel Analizi ve Tipolojik Sentezi", ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basım İşliği, Ankara, 1987.
• Kuban, D.; "Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu", YEM Yayınları, İstanbul, 2000.

Not: Buca Baptist Protestan Kilisesi yetkililerine, 2008 Yaz Dönemi Rölöve Stajı'nın kiliselerinde gerçekleştirilebilmesi için gerekli izni verdiklerinden ötürü teşekkür ederiz.

***Mine Tanaç, Dr.**
Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi
Ferhat Hacıalibeyoğlu, Arş. Gör.
Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü

Study of All Saints Anglican Church in Buca, Izmir

MİNE TANAÇ, FERHAT HACIALİBEYOĞLU

» All Saints Anglican Church was built to serve Anglican members of the British Levantine community living in Buca, a suburb of Izmir, in the 19th century. The church opened in 1834, and was rebuilt in 1865 with the permission of Sultan Abdülaziz. The present building dates from the latter period. Until 1961 there was a Theological College adjoining the church, a rectory opposite, and a Protestant cemetery surrounding the church, forming an integrated complex.
Today the Theological College has been converted into a children's home for girls. From 1961 until 2001 the church was used for various functions, and then repaired and reopened for worship. The building has largely retained its original character. This article describes a documentation project carried out in August 2008 and an analysis of the building.